

2. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society. – Wash.: World Future Soc. – 1983. – p. 29.
3. Gnevasheva V. A. Obrazovaniie v usloviiah innovatsyonnoy ekonomiki: problema opredeleniia [Tekst] / V. A. Gnevasheva // Znaniie. Ponimaniie. Umeniie. – 2011 – № 1. – S. 34-39.
4. Iliinskiy I. M. Obrazovaniie v tseliah oglupleniia. Obrazovaniie v usloviiah innovatsyonnoy ekonomiki: problema opredeleniia [Tekst] / I. M. Illinskiy // Znanie. Ponimanie. Umenie. 2011. – № 1. – S. 3–30.
5. Wikipedia / Informatsyonnoe obshchestvo. Data obrashchenia: 22.05.2011.
6. Robertson D. S. The information revolution // Communication Pres. – №V. – 1990. – V. 17. – №2. – p. 235–254.
7. Venturelli, S. Cultural Rights and World Trade Agreements in the Information Society // Gazett. – 1998. – 60. № 1. – P. 59.
8. Martin W.J. Information Society // Teoria i praktika obshchestvenno-nauchnoy informatsyi Yezhekvartalnik [Text] / W.J. Martin // AN SSSR INION; Redkol.: Vinogradov V.A. (gl. red) i dr. - M., 1990. – № 3. – C. 115-123.
9. Temerbekova A. A. Formirovanie informatsionnoy komponentnosti lichnosti v regionalnoy sisteme dopolnitelnogo professionalnogo obrazovaniia : monografiia [Tekst] / A.A. Temerbekova ; pod red. S.B. Seriakovoy. – M.: MPGU, – 2009. – 281 s.
10. Temerbekova A. A. Kontseptualnaia model formirovaniia informatsionnoy komponentnosti lichnosti [Tekst] / A. A. Temerbekova // Mir nauki, kultury, obrazovaniia. – 2009. – № 2(14). – S. 128–133.
11. Temerbekova A. A. Vedushchiye tendentsii, printsypy i psihologo-pedagogicheskie uslovia effektivnogo formirovaniia informatsyonnoy kompetentnosti lichnosti [Tekst] / A. A. Temerbekova // Mir nauki, kultury, obrazovaniia. – 2009. – № 3 (15). – S. 122-124.
12. Temerbekova A. A. Informatsyonnaia kompetentnost lichnosti [Tekst] / A. A. Temerbekova // Aktualnyie problemy professionalno-pedagogicheskogo obrazovaniia: mezhvuz. sb. nauch. tr.:pod red. Y. A. Levanovoy. – Kaliningrad: Izd-vo RGU im. I. Kanta. – 2009. – Vyp. 23. S. 110–114.
15. Temerbekova A. A. Informatsyonnoe obshchestvo I informatsyonnaia kompetentnost lichnosti [Tekst] / A. A. Temerbekova // Informatsiya o obrazovaniie: granitsy kommunikatsiy – 2011. – № 3(11). – S. 14–19. A.A. Temerbekova. – Gorno – Altaysk: GAGU, – 2010. – 27 c.
16. Temerbekova A. A. Formirovanie profesionalnoy napravlenosti studenta posredstvom proizvodstvennoy praktiki [Tekst] / A. A. Temerbekova // Teoria i praktika pedagogicheskoy nauki v sovremennom mire: traditsyi, problemy, innovatsyi: mat-ly mezhdunar. nauch. konf. (16–17 fevr. 2011). Novokuznetsk : KuzGPA, – 2011. – S. 53–58.

Катерина Крутій,

м. Сімферополь

УДК 378.005.6

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ДО РОЗВИТКУ ПОЧУТТЯ МОВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ШТУЧНИХ ТЕКСТІВ

Стаття посвячена в'ясненню вікового діапазону, який визначає розуміння штучного літературного тексту і можливостей створення подібного на матеріалі лінгвістическої казки. Досліджені особливості підготовки магістрантів до розвитку почуття мови і сприйняття тексту дошкільниками. Предложено активне стимулювання мовної інтуїції з метою формування мовних здібностей у дітей дошкільного віку.

Ключевые слова: *почуття мови, мовна інтуїція, лінгвістическа казка, штучний літературний текст.*

The paper discusses the elucidation of the age range that defines artificial understanding of the literary text and the possibilities of creating such material on linguistic tale. The features of training under graduates to develop a sense of language and text perception preschoolers. Proposed active promotion of linguistic intuition to form language ability in preschool children.

Key words: *feeling of the language, the language intuition, linguistic story, artificial literary text.*

Підготовка магістрів до розвитку почуття мови та сприйняття тексту дошкільниками є складовою цілісної моделі підготовки майбутніх фахівців і розглядається як педагогічна система, що охоплює принципи, мету, завдання, зміст, засоби, методи, критерії та показники результативності підготовки, що дозволить на професійному рівні забезпечити розвиток мовно-мовленнєвих здібностей дітей. Одним із важливих завдань лінгводидактики є вдосконалення програми навчальних посібників з навчання мови та розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Його розв'язання потребує не тільки розробки нових методів навчання, а й дослідження тих психічних утворень, що формуються у дітей в процесі мовного і мовленнєвого розвитку. Зокрема, мовної компетенції, яка в якості інтуїтивного компонента обіймає «почуття мови». Ця наукова метафора використовується для позначення недостатньо усвідомлюваних або повністю інтуїтивних процесів сприйняття мовного матеріалу та/або породження мовного висловлювання. На думку С. Караванського, це те, що називають «природним мовним смаком» або «почуттям мови» її носіїв. «Почуття мови» – термін умовний, існує комплекс естетичних вимог, яких дотримуються мовці певного мовного середовища. Про тих, хто у своїй мовній практиці повніше задовольняє ці вимоги, ми кажемо, що вони мають розвинене почуття мови або «природний мовний смак» [6].

Про те, що спостерігається почуття системи мови, писав ще Ф. де Соссюр, він указував на неусвідомленість цього процесу. Наявність граматичного інстинкту, завдяки якому утворюються слова, показано О. Есперсеном. Граматичний інстинкт, на його думку, дозволяє застосувати мовні навички до конкретної ситуації. На наш погляд, таке визначення долає вузькість розуміння почуття мови як реакції (О. Ахманова, Н. Імедадзе та ін.); механізму контролю та оцінки висловлювання (М. Гохлернер та ін.); специфічного ставлення до мовних структур (Г. Ейгер); як володіння мовою (М. Львів та ін.); уміння, навичка наслідувати норми мови (Т. Донська, Л. Федоренко та ін.); прояв інтуїції (Г. Рамішвілі); як здатність правильно чинити в новій мовній ситуації на підставі минулого досвіду (В. Артемов, Т. Колеснікова та ін.).

В якості основи почуття мови різними дослідниками виокремлювалися асоціативні зв'язки різних ознак мовних явищ або сукупності ознак (А. М. Орлова, Д. Н. Богоявленський, С. Ф. Жуйков, Ф. О. Сохін, Б. І. Додонов та ін.), мовні узагальнення, неусвідомлене знання (Л. Божович), дар слова (К. Ушинський), узагальнені мовні уявлення (Л. Щерба), сигнали відповідності /невідповідності мовних форм з конкретним мовним еталоном (М. Гохлернер, Г. Ейгер). У науковому обігу існує декілька точок зору на почуття мови, їх класифікацію можна звести до таких трьох позицій: 1) почуття мови – це сукупність асоціативних узагальнень мовних фактів (Б. І. Додонов, С. Жуйков, А. Орлова); 2) почуття мови – це автоматизовані сторони мовних процесів, що використовують той же механізм, що й усвідомлені процеси (М. Гохлернер, Г. Ейгер); 3) почуття мови – це особливий механізм мовного мислення (О. Божович, Л. Божович, І. Васильєва, Н. Імедадзе, Д. Узнадзе).

Так, І. Бодуен де Куртене, як творець вчення про фонему, досить активно користувався поняттям почуття мови. Він зауважував, що існує певне «почуття мови», що можна підтвердити об'єктивно, довести фактами [4]. Багато дослідників шукають витоки почуття мови в ранніх періодах її розвитку, пов'язують його зі здатністю дитини засвоїти конкретну мову, вичерпуючи з потоку мовлення оточуючих системні відносини, що складаються між одиницями мови. У своїх працях Вільгельм фон Гумбольдт визнавав наявність двох життєдіяльних початків: зовнішніх вражень і внутрішнього почуття мови відповідно до загального призначення мови, що поєднує суб'єктивність з об'єктивністю у творенні ідеального, але не повністю

внутрішнього і зовнішнього світу. Він вважав, що існує особлива «духовна сила», що міститься в основі оволодіння мовою. Ідеї В. Гумбольдта знайшли відображення у творчості О. Потебні, який також був схильний вважати, що у засвоєнні мови має місце несвідоме почуття. Процес оволодіння мовою, на думку вченого, підпорядковується участі душі.

Мета статті – з'ясування вікового діапазону, що визначає розуміння штучного літературного тексту та можливостей створення подібного на матеріалі лінгвістичної казки Л. Петрушевської «Пуськи б'ятіє» у магістрів, які навчаються за напрямом 0101 «Педагогічна освіта» (зі спеціальності «Дошкільна освіта»).

Багато автори пишуть про те, що рішення, які диктуються почуттям мови, людиною погано усвідомлюються. Тому, ймовірно, психологічний зміст почуття мови необхідно шукати серед неусвідомлюваних механізмів (Т. Ушакова). Механізм цього почуття формується спонтанно тільки в рамках мовної практики. Це говорить про низький ступінь довільності в його діяльності: він не може бути розпочатий за довільним бажанням людини (на відміну від відпрацювання правила) і тому неможливі спеціальні окремі тренування. Можна й далі продовжувати огляд точок зору науковців, які переймаються проблемами почуття мови, але він не допоможе виробити єдиного поняття, що відображає сутнісні сторони обговорюваного явища, дати єдиного визначення, яке б задовольнило більшість психолінгвістів. Не випадково один з розділів монографічного дослідження О. Д. Божович, присвяченого вивченню мовної компетенції учнів, називається: «Почуття мови» – термін чи наукова метафора» [5]. Автор пропонує такий вихід: «Доти, поки ми не домовимося про будь-яке обмеження змісту цього виразу (мається на увазі «почуття мови»), воно залишиться метафорою; ним неможливо буде користуватися як терміном. Більше того, не зможемо впевнено співвіднести цей вираз із тим чи іншим поняттям в психології, наприклад, із поняттям «інтуїція» [5]. Науковець визначає три умови, а саме: 1) коли несвідомо використовується актуально неусвідомлене знання чи навичка, 2) коли «почуття мови» виступає як почуття і замінює знання, 3) коли носій мови не може не діяти «за почуттям», так як йому неможливо дати однозначно сформульоване знання. Також автором підкреслюється: «виходячи з розрізнення цих ситуацій домовимося розуміти під «почуттям мови» механізми вибору мовних одиниць, контролю за їх використанням та прогнозу висловлювання, коли співвідношення семантичного та граматичного носить об'єктивно неформалізований характер, варіативний характер. Таке співвідношення більш чітко проявляється на вищих рівнях мови ... лексико-фразеологічному, синтаксичному, стилістичному» [5]. Цим визначенням ми послуговувалися у своєму дослідженні.

На думку Г. М. Богомазова, мовне почуття – це певний стан цього розвитку, тобто, синхронний зріз, момент динамічної рівноваги цього розвитку. Відомо, що на різних етапах розвитку мовного мислення носій буде володіти різним рівнем сформованості мовного почуття. Отже, почуття мови має своєю динамікою розвитку, пов'язану з розвитком мовного мислення, але особливості цих двох взаємопов'язаних процесів не тотожні один одному [3]. За такого розуміння почуття мови немає необхідності робити його аспектуальним, одномірним, застосованим лише до певного класу випадків, тим більше що у процесі мовного мислення використовуються рівні мови, як цілісного утворення. Це дозволяє, на думку автора, розглядати почуття мови в межах мовних, а не психологічних категорій, точніше як явище психолінгвістики, якщо враховувати сучасний розвиток мовознавства. На нашу думку, більш точним критерієм виділення наявності (несформованості) почуття мови слугує критерій, запропонований О. Д. Божович, а саме: наявність особливого (інтуїтивного) механізму мовного мислення, що відрізняє почуття мови від раціонально-логічного мислення і вступає в дію, коли характеристики і відношення в матеріалі не піддаються суворій формалізації. Спираючись на цей підхід, ми намагалися визначити, які аспекти сприйняття штучного тексту здійснюються механізмами, відмінними від раціонального, усвідомлюваного мислення.

Наше дослідження проводилося на матеріалах зв'язного тексту, що відноситься до художнього жанру. Здатність вживати форми, яких ми не могли чути, поєднувати слова за

певними законами їх сполучення, на думку Л. В. Щерби, базується на граматичному інстинкті, в основі якого лежить мовна організація, що має психофізіологічні коріння. Інтерес до штучних текстів почався з відомої фрази Л. В. Щерби: «Глокая куздра штеко будланула бокра и курдячит бокренка» [10]. Ми використали сучасний штучний літературний текст, автором якого є Л. С. Петрушевська [9]. Т. М. Маркова зазначає, що ігрова атмосфера, артистизм оповідної організації, ширші інтертекстуальні можливості казки Л. С. Петрушевської «роблять її надзвичайно привабливою зоною художнього експерименту, тому літературна казка набуває глибокої взаємодії з літературною традицією» [7]. За Л. С. Петрушевською, казка «Пуськи Бяті» написана загадковою напівдитячою, напівбожевільною говіркою. Автор так пояснила її походження: «Наталочці був рік, і вона ніяких казок не розуміла. Співала їй матуся на ніч, співала, а одного разу подумала і вирішила розповісти казку її ж мовою і почала: «Сяпала Калуша по напушке и увазила бутявку» [9]. Письменниця проводить експеримент у жанрі навмисної словесної нісенітничі, поєднує звуки в слова, а слова – у фрази за принципом гротеску. Традиція створення казок на основі граматичних і фонетичних форм мови без традиційної семантики слова сходять до Льюїса Керролла, дадаїстів, футуристів; а в теоретичному плані – до академіка Л. В. Щерби. Гротескні образи народжуються на з'єднанні традиційної граматичної форми і нульовий семантики слова. Цей гротескний прийом змусив «працювати» маргінальні рівні поетичного образу (звукову, граматичну форми), актуалізувавши принципи дитячої мови, де важливий не стільки сенс, скільки інтонація сенсу, не значення, а звукоряд, вони і стають семантикою «дитячої мови». Отже, для експериментального дослідження нами використано відому лінгвістичну казку «Пуськи бяте» (зі збірки Л. С. Петрушевської «Дикі тварини»). Її згадують як кумедний інтуїтивно зрозумілий текст зі словами, яких немає в жодній мові. Деякі слова з казки («некузяві», «зюмо-зюмо некузяво») увійшли в розмовне мовлення і, навіть, у нові словники.

Для коректності отримання результатів нами було підготовлено два тексти російською та українською мовами для студентів магістратури (попередньо в 2013 році ідентичний експеримент проводився для дітей 3-8 років). Наведемо зміст цих текстів:

Пуськи бяте

Сяпала Калуша по напушке и увазила бутявку. И волит: – Калушата, калушаточки! Бутявочка!

Калушата присяпали и бутявку стрямкали. И подудонились. А Калуша волит: – Оеё, оеё! Бутявка-то некузявая!

Калушата бутявку вычучили. Бутявка вздрезнула, сопритюкнулась и усяпала с напушки. А Калуша волит:

– Бутявок не трямают. Бутявки дюбые и зюмо-зюмо некузявые. От бутявок дудонятся.

А бутявка волит за напушкой: – Калушата подудонились! Калушата подудонились! Зюмо некузявые! Пуськи бяте!

(Л. С. Петрушевская)

Пуськи б'ятеняцькі

Проштуванила Калуша наліском і завачулила бутенявку. І вайлапує: – Калушенята, калушенятка! Бутенявка!

Калушенята припроштуванили і бутенявку пожуванькали. І подуденячилися. А Калуша вайлапує: – Оге-е, ого-о! Бутенявка ж бо некузькувата!

Калушенята бутенявку приндючнули. Бутенявка стрепендулилася, напакундилася і упроштуванила з наліску. А Калуша вайлапує:

– Бутенявок не жуванькають. Бутенявки гождрюваті і дюжо-дюжо некузькуваті. Від бутенявок дуденячаться.

А бутенявка вайлапує за наліском: – Калушенята подуденячилися! Калушенята подуденячилися! Дюжо некузькуваті! Пуськи б'ятеняцькі!

(Переклад О. Чертенка)

Ці тексти не мають жодного знайомого слова, крім службових частин мови: прийменників, сполучників і часток. Для утворення штучних слів автором було використано неіснуючі в мові коріння і відомі префікси, суфікси, закінчення (афікси). Виявляється, що службові морфеми (афікси) передають настільки багато інформації про слово, що подібні тексти цілком зрозумілі. Казка має сюжет: якась Калуша з дітьми калушатами стрямкали бутявку і подудонілися від усього цього. Зауважимо, що й бутявка теж діє, тобто створено дію, настрій. Зрозумілість цієї казки для дитини пов'язано з тим, що текст побудовано за законами як російської, так і української граматики і складається з речень, між якими існує граматична зв'язок. Суфікси, префікси, закінчення, використовувані відповідно до морфемних схем, а також службові слова (прийменники, сполучники, частки) забезпечують розуміння штучних текстів. Використання такого підходу дає можливість перекладати неперекладне – створювати аналогічні тексти з використанням правил граматики інших мов. Кожне речення у пропонуваному штучному тексті теж побудовано за законами граматики.

Нами було проведено дослідження з метою з'ясування вікового діапазону, що визначає розуміння штучного тексту та можливостей створення подібного. Було обстежено 29 студентів, які отримали надрукований текст казки і питання до неї: 1. Про кого ця казка? Що сталося, яка подія? 2. Якою мовою написана ця казка? 3. Хто головний у цій казці? Калуша – це жива чи не жива істота? 4. Хто такі калушата? Який мають вигляд? 5. Кого стрямкали калушата? 6. Чому бутявки не кузяві? 7. Що таке пуська бятая? 8. Як ти думаєш, про що йдеться: «Бутявки дубіє і зюмо-зюмо некузяві. Відбутяво кдудоняться». 9. Який у тебе настрій після читання цієї казки? Намалюй, будь ласка, калушат. У таблиці 1 подаємо зведені результати отримані під час експерименту з дітьми і студентами (більш яскраві відповіді, у дужках – кількість відповідей).

Таблиця 1

Результати відповідей на запитання до лінгвістичної казки

	Магістранти	Діти 3-4 роки	Діти 5-6 років	Діти 6-8 років
1	про жабку та жабенят (21), про бабку	пташенята та їхня матуся (7)	жабенята та жабка, гусениця, метелик, калоша, сіра миша	Божа корівка (8), бабка та її дитинчата
2	дитячий сленг, дитяча, весела, неіснуюча, фантастична мова; російська мова (5), складається із неіснуючих слів (окрім службових – 8); не знаю (16)	англійська мова (9), іноземна мова	казкова мова, фантастична мова, циганська мова (3), іноземна мова (11)	Західно-українська мова
3	стрибунець, курка	жабка, пташка	жабка, стрибунець, равлик, півник,	бабка, жабка
4	жабенята, курчата, бабка	Жабенята	пташенята, равлик	жабенята
5	стрибунець, муха	поїли всіх (9)	Жабка	жабка
6	Неїстівні	Погані	Неїстівні	неїстівні
7	брюшко прожорливое (рос.), не можу відповісти (11)	Бяка	маленькие паразиты, вредины (рос., 7)	поганка, негарна
8	животики пучит (рос.), вздуваються (рос.), пухне черево	погано буде	калуша встrepыхнулась (рос.)	погано себе почуваш

	Магістранти	Діти 3-4 роки	Діти 5-6 років	Діти 6-8 років
9.	хочеться повернутися в дитинство; позитивний настрій; дуже смішно; важко зрозуміти текст (11); читала 10 разів, посміхалась і пригадала, що так і я розмовляла в дитинстві	хочу сміятися, смішно і весело; хіхікаю (3); радість; красива казка	у мене довго посмішка на обличчі, веселий настрій; хочу бути бутявкою (7)	хочеться реготати, бігати, сміятися; незрозуміло, але смішно

Отримані результати доводять, що використані в тексті суфікси, префікси і закінчення, які передають інформацію про слово: граматичну форму (некузявий – якісний повний прикметник у формі однини жіночого роду називного відмінка, сьпала – дієслово недоконаного виду у формі минулого часу однини, жіночого роду); морфемну будову (трямк/а/ють – корінь, суфікс, закінчення); словотворчі зв'язки (сьпать – при/сьпать, сьпать – у/сьпать); лексичне значення (сьпала – йшла/проштували, присьпали/припроштували – прийшли, усьпали/упроштували – пішли), дають можливість розуміти навіть штучний текст.

Більш яскравими образами оперували діти від 4,5 років до 5,5 років. Для цього віку була характерна відповідь на перше питання: «бутявка – це гусениця, метелик, калоша, ведмедик, сіра миша. Шестирічні учні частіше перебирали назви, але не могли зупинитися на одній. Дітям цього віку заважав власний мовний контроль – «А як правильно?». Зауважимо, що значних розбіжностей у дітей, які навчалися рідною мовою, і у штучних білінгвів щодо сприйняття тексту та відповідей за змістом зафіксовано не було. Усі респонденти відповіли, що Калуша – це жива істота (дівчинка, мама Миша, качка тощо), а калушата – це відповідно дитинчата, бутявки некузяві – неістівні (відповіді дітей 3–4 років), не дисципліновані, не виховані (діти до 5 років), погано навчаються (відповіді шестирічних першокласників). Емпіричні спостереження дають підстави стверджувати: якщо трирічні малята виказували цікавість активними повторами: «Бутявка, зюмо-зюмо», то для дітей 6-8 років цікавим було лише прослуховування штучного тексту, на питання відповідали лише після нагадування.

Після обробки матеріалів більш несподіваними виявилися результати, отримані від письмових відповідей магістрантів. На друге питання «Якою мовою написана ця казка?» відповіді були довірливі, проте тільки 8 респондентів відповіли правильно, 16 – не могли дати певної відповіді. Проте запропонована для студентів задача, побудована штучною мовою, дала поштовх до мовного самовираження: «Мряка и Бряка расдрусил пусик. Мряка взяла для себе два фарика, а Бряка один. По скільки хрунечків буде в Мряки і Бряки?». Задача поживила інтерес до такого роду тексту, магістри із задоволенням її розв'язували, а потім пропонували власні. Отже, для ґрунтовної підготовки магістрантів до розвитку почуття мови у дітей дошкільного віку засобами штучних текстів необхідно урізноманітнити методи навчання, додав лінгвістичний експеримент, як більш вдалий прийом навчання.

Таким чином, не можна не погодитися з думкою Л. Й. Айдарової, що причиною «затухання» лінгвістичного ставлення до слова є «практичне життя дитини, що майже не пропонує завдань, для розв'язання яких необхідно таке ставлення» [1]. Проте, як зауважує відома дослідниця, спеціальна постановка таких завдань може «воскресити» це чуття і дати новий поштовх для розвитку або на новій основі сформувавши його. У процесі вивчення мови необхідно, перш за все, розвивати мовну інтуїцію, що дозволяє розуміти невідомі людині мовні звороти. Розвиток мовної інтуїції має значення не тільки у засвоєнні іноземної мови, а й рідної.

Результати нашого дослідження засвідчують можливості використання штучних художніх текстів у практиці навчання дітей мови, особливо коли йдеться про мовну інтуїцію, що у сукупності з мовним почуттям є компонентом мовних здібностей. Погоджуючись із дослідниками дитячого мовлення, які фіксують наявність почуття мови в дитячому мовленні, причину його існування (а у подальшому – затухання) потрібно бачити у практичних уміннях мови: дитині необхідний максимальний обсяг мовного матеріалу в поєднанні зі здатністю і

схильністю до його неусвідомленого аналізу, а вчителю – мати в методичній скарбничці достатню кількість художніх текстів для подальшого розвитку почуття мови у вихованців. Мінімалізм мовного матеріалу, пропонованого дитині дошкільного віку, призводить до аграматизмів, лексичного збіднення, не підкріпленого правильним граматичним оформленням. Проте уникнути мінімалізму мовного матеріалу можливо, якщо переглянути традиційні підходи до методів викладання лінгводидактики студентам, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта», запропонувавши до практичних занять активно включати лінгвістичні казки (штучні тексти), що стимулюють розвиток почуття мови не тільки в дітей, але й у дорослих.

Використані літературні джерела

1. Айдарова Л. И., Савельева Т. М. О возможности овладения младшими школьниками методом лингвистического анализа [Текст] // Вопр. психологии. – 1972. – № 3. – С.85–95.
2. Айдарова Л. И., Горская Л. Я., Цукерман Г. А. Психологические проблемы введения первоклассников в ситуацию исследования родного языка [Текст] // Вопр. психологии. – 1976. – № 2. – С.83–95.
3. Богомазов Г. М. Соотношение понятий чутье языка, чувство языка, языковая компетенция, языковая способность / теоретические и методологические проблемы психолингвистики / Вопросы психолингвистики. [Текст] – 2007. – №6. – С.33–37.
4. Бодуэн де Куртене И. А. Избранные труды по общему языкознанию: В 2-х т. Т. 2 [Текст] – М.: Издательство АН СССР, – 1963. – 391 с.
5. Божович Е. Д. Учителю о языковой компетенции школьника. Психолого-педагогические аспекты языкового образования. – Москва-Воронеж, 2002.
6. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне «Я». – К.: ВЦ «Академія», – 2001. – 240 с.
7. Маркова Т. Н. Эстетический диапазон сказок Л. Петрушевской: Монография. – М.: Изд-во Моск. гос. обл. ун-та, – 2003. – С.194–206.
8. Негневицкая Е. И., Шахнарович А. М. Язык и дети. – М.: Наука, 1981. – 111с.
9. Петрушевская Л. Дикие животные сказки. Морские помойные рассказы. Пуськи Бятые. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 416 с.
10. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. [Текст] – Л.: Наука, 1974. – 428 с.

Bibliography

1. Aydarova L.I., Savelieva T. M. O vozmozhnosti ovladeniia mladshymi shkolnikami metodom lingvisticheskogo analiza [Tekst] // Vopr. Psihologii. – 1972. – № 3. – S.85–95.
2. Aydarova L. I., Gorskaia L. Y., Tsukerman G. A. Psihologicheskie problem vvedeniia pervoklassnikov v situatsiiu issledovaniia rodnogo yazyka [Tekst] // Vopr. Psihologii. – 1976. – № 2. – S. 83–95.
3. Bogomazov G.M. Sootnosheniie poniatii chutyo yazyka, chuvstvo yazyka, yazykovaia kompetentsyia, yazykovaia sposobnost/ teoreticheskiie I metodologicheskiie problemy psiholingvistiki/ [Tekst] Voprosy psiholingvistiki. – 2007. – №6. – S.33–37.
4. Boduen de Kurtene I. A. Izbrannyye trudy po obshchemu yazykoznaniiu: B 2-x t. T. 2 [Tekst] – М.: Izdatelstvo AN SSSR, – 1963. – 391 s.
5. Bozhovych Y. D. Uchiteliu o yazykovoy kompetentsii shkolnika. Psihologo-pedagogicheskiie aspekty yazykovogo obrazovaniia. – Moskva – Voronezh, 2002.
6. Karavanskyy S. Poshuk ukrainskogo slova, abo borotba za natsionalne “Ya”. – К.: VT “Akademiia”, – 2001. – 240 s.
7. Markova T. N. Esteticheskiy diapason skazok L. Petrushevskoy: Monografiia. [Tekst] – М.: Izd-vo Mosk. gos. obl. un-ta, – 2003. – S.194–206.
8. Negnevitskaia Y. I., Shahnarovych A. M. Yazyk I deti. – М.: Nauka, – 1981. – 111 s.
9. Petrushevskaiia L. Dikie zhyvotnye skazki. Morskie pomoinye rassказы. Pusky Biatye. – М.: Izd-vo Eksmo, – 2005. – 416 s.
10. Shcherba L.V. Yazykovaia sistema i rechevaia deiatelnost. [Tekst] – L.: Nauka, 1974 – 428 s.